

Nr 260.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard**, m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 503) angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.*

Genom proposition nr 259 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 503) angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.

1940 års berörda lag utgör en beredskapslagstiftning, avsedd att kunna tillgripas mot samhällsfarliga sammanslutningar. Att under nuvarande förhållanden ett fortsatt behov av en dylik beredskapslagstiftning föreligger synes oss tydligt och ofrånkomligt. Enbart förekomsten av en lag, som innebär att statsmakterna när som helst kunna vidtaga en upplösningsåtgärd, torde verka återhållande på en politisk sammanslutning, »vars verksamhet åsyftar att med våldsamma medel eller med hjälp av främmande makt omstörta eller förändra rikets statsskick eller vars verksamhet är ägnad att sätta rikets säkerhet i fara eller att allvarligt störa ordningen inom landet». I denna tid, då ingen kan förutse krigsutvecklingen och sammanhållning utåt är en tvingande nödvändighet, pågår — såsom alltför välbekant — undermineringsarbete såsom förut i många former och på många kanter, något som samhället kan nödgas värja sig emot genom att inskrida med en upplösning. Men även sedan kriget upphört eller ju längre kriget rasar och de därigenom ökade svårigheterna tära på sammanhållningen, måste till statsmakternas förfogande finnas medel att resolut och utan dröjsmål skydda samhället mot samhällsfarliga riktningar, som kanske först då känna sig ha fått vind i seglen eller våga mera öppet framträda och avslöja sig.

Emellertid är upplösningslagen i sin nuvarande och till fortsatt giltighet föreslagna lydelse behäftad med åtskilliga brister, vilka kunna i avsevärd mån minska dess effektivitet. Nu berörda förhållande har vid olika tillfällen framhållits, bl. a. av statsministern vid årets remissdebatt.

I en vid innevarande års riksdag väckt motion hava vi jämväl föreslagit vissa kompletterande författningsbestämmelser i syfte att förhindra medlemmar av upplöst sammanslutning att tillhöra riksdagen eller kommunala representationer eller innehava andra kommunala uppdrag. I motionen framhölls att även vissa kompletteringar av den gällande upplösningslagen vore erforderliga, men att förslag härom syntes böra anstå i avbidan på den nu avlätna propositionen rörande förlängd giltighet av samma lag. Gent emot

avfattningen av den nu gällande upplösningslagen synes bland annat kunna anmärkas följande.

I 1 § av denna lag angives i första stycket vilka sammanslutningar, som må förklaras upplösta.

Med avseende å upplösningens verkan förklaras i paragrafens tredje stycke, att »har sammanslutning förklarats upplöst, må ny sammanslutning icke bildas för att fortsätta dess verksamhet». Med denna formulering vill synas som om den verksamhet, vars fortsättande förbjödes, allenast vore den i paragrafens första stycke angivna, medan däremot sammanslutningen skulle äga fortsätta annan av densamma bedriven, icke samhällsskadlig verksamhet, såsom t. ex. föreläsningverksamhet, studiecirkelarbete o. s. v. Härigenom skulle emellertid upplösningen bliva helt illusorisk, då medlemmarna fortfarande hölles samlade i en och samma organisation; någon möjlighet att effektivt kontrollera vad denna fortsatta organisations verkliga syfte vore, läte sig uppenbarligen icke genomföra.

I 2 § stadgas, att »upplöst sammanslutnings egendom vare förverkad till kronan, såvitt ej Konungen eller riksdagen annorlunda beslutar». Ett omhändertagande av all egendom, en upplöst sammanslutning disponerar, skulle uppenbarligen på ett synnerligen verksamt sätt göra slut på dess möjligheter att i någon som helst form fortsätta sin samhällsfarliga verksamhet. Emellertid leder paragrafen i dess nuvarande avfattning icke till det avsedda resultatet. De sammanslutningar av olika ytterlighetspartier, mot vilka lagen en gång kan tänkas tillämpad, stå nämligen regelmässigt icke själva såsom ägare till egendomen i fråga. I stället hava bildats särskilda juridiska personer och andelarna eller aktierna i dessa torde numera ej sällan hava fördelats å olika enskilda medlemmar i sammanslutningen eller å sympatisörer med denna. Därest en dylik sammanslutning upplöses, bleve därför med nuvarande avfattning av lagen resultatet allenast, att på sin höjd egendom av mindre värde, som verkligen kunde sägas tillhöra sammanslutningen såsom sådan, bleve förverkad, medan av sammanslutningen disponerade fastigheter, tryckerier och dylikt såsom formellt ägda av en juridisk person eller annan icke kunde åtkommas.

Skall paragrafen i fråga verkligen kunna tjäna det avsedda syftet, måste därför dess verkningsområde väsentligt utsträckas.

3 § av den gällande lagen innehåller straffbestämmelser för »den, som, efter det sammanslutning förklarats upplöst, fortsätter eller främjar fortsättningen av sammanslutningens verksamhet». De i paragrafen givna exemplen å dylik brottslig gärning synas emellertid mindre lyckligt formulerade och därjämte så avfattade, att möjligheten att ernå ett fällande utslag enligt sagda paragraf synes mycket ringa. En ändring härutinnan synes påkallad.

I sista stycket av 3 § föreskrives, att »egendom, som med ägarens eller hans ställföreträdarens samtycke användes för att främja fortsättningen av den förbjudna verksamheten, må dömas förverkad till kronan». Häremot må erinras, att i fall av denna art synnerligen stora svårigheter regelmässigt

lära möta att styrka förhandenvaron av dylikt samtycke även om något uttryckligt sådant samtycke givits. För den avsedda påföljden synes i vart fall icke böra krävas mera, än att nyttjandet skett med ägarens eller hans ställföreträdarens vetskap. Dylik vetskap synes emellertid med fog kunna presumeras, såvitt det icke är uppenbart, att sådan vetskap icke förefunnits.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 259 ville för sin del besluta, att lagen den 14 juni 1940 angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m., vilken enligt lag den 21 februari 1941 (nr 77) gäller till och med den 30 juni 1942, skall — med nedan angivna ändrade lydelse av 1, 2 och 3 §§ — äga fortsatt giltighet från och med den 1 juli 1942 till och med den 30 juni 1943.

1 §.

Sammanslutning —, — upplöst.

Under tid —, — därom.

Upplöst sammanslutnings verksamhet må ej i något avseende fortsättas, och ny sammanslutning må icke bildas för att helt eller delvis fortsätta sådan verksamhet.

2 §.

Upplöst —, — besluta. Vad sålunda är stadgat skall gälla jämväl beträffande egendom, vilken ej tillhör upplöst sammanslutning men som uppenbarligen för sammanslutningens räkning innehaves av fysisk eller juridisk person eller som är ställd till sammanslutningens förfogande av någon, som ägt kännedom om att sammanslutningens verksamhet var sådan, som i 1 § sägs, eller skäligen bort det misstänka.

Har sammanslutning —, — omhändertaga och förvalta egendom, som i första stycket sägs.

Den som —, — verksamhet, såsom genom att delta i beslut eller bevista sammanträde eller genom att erlagga avgift eller tillhandahålla lokal eller redskap eller genom att bilda eller delta i sammanslutning, som är avsedd att fortsätta den förbjudna verksamheten, straffes —, — två år. Är brottet —, — dömas. Böter —, — kronan.

Vad i —, — fängelse.

Egendom, som användes för att främja fortsättningen av den förbjudna verksamheten, skall dömas förverkad till kronan, där icke egendomen uppenbarligen nyttjats utan ägarens eller hans ställföreträdarens vetskap.

Stockholm den 26 maj 1942.

J. B. Johansson.

Karl Wistrand.

Gustaf Velander.

Georg Andrén.

G. Tamm.

N. Gabrielsson.

K. G. Sandström.